

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΑΝΑ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ

Δ.

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑ ΣΥΝΟΔΕΙΑΣ ΜΕΛΩΔΙΑΣ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑΤΙΚΗ—ΚΛΑΣΣΙΚΗ—ΡΩΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Τόν 15ο αιώνα άρχίζει νά αναφαίνεται ή νιοή τής 'Αναγέννησης σ'όλες τίς εκδηλώσεις τής Τέχνης, και νά δημιουργείται ένας άληθινός όργασμός, πρós τελειοποίηση όλων τών τότε μουσικών ειδών, πού είχε διαμαρφώσει ό μεσαιώνας, με άποτέλεσμα τόν πολιτισμό και τήν ποικιλία μέσων έκφρασεως και διατυπώσεως κάθε μουσικής ιδέας. 'Ετσι τήν εποχή τής 'Αναγέννησης, παράλληλα με τό αίσθημα έρχεται ό θρίαμβος τής τεχνικής άριότητας νά πλαισιώσει τά δημιουργήματα τής φαντασίας τών διαφόρων μυστών τής μουσικής Τέχνης. Σάν άπορχή δέ τής τελείας αότης άνακαινήσης και διαμόρφωσης τού μουσικού ύφους, ύπηρετö τού λαϊκού τραγούδι κάθε χώρας, πγαυτό κι' αούθόρμητο όπως είναι, πάνω στό όποιο και άρχισαν τά πρώτα δοκίμια τής μετά συνοδείας μελωδίας. 'Η κίνηση τής συνοδείας ήταν άρχικά απλή και ρυθμική, έπειτα όμως πολυφωνικότερη και πιό έλευθερη. 'Ως είναι εύνοητό, τού νέο αυτό είδος τής μετά συνοδείας μελωδίας συνήνησε άρχικά αντίδράσεις, παρ' όλα αυτά όμως έπεκράτησε και έπυβλήθηκε σάν άπαραίτητο έκφραστικό στοιχείο στή μουσική σύνθεση. Οι πρώτοι πού έφήρμοσαν τή μετά συνοδείας μελωδία όπήρξαν: ό Γκιγιόμο ντέ Μασσώ, Ζουσκέν ντέ Πρέ, Ζανενκέν, Κοστελέ, ντέ Λάσσους κ. ά. Οι συνθέτες αυτοί έγραψαν κυρίως μουσική για 3-5 φωνές, ή όργανική δέ συνοδεία περιωρίετο στό διπλασιασμα τών φωνητικών μερών, ή τήν προσθήκη φωνών πού έλλειπαν, με έντελως ανεξάρτητη κίνηση, άλλα προσεγγιμένη άρμονία, πού έπιτυγχάνετο με τίς άλεπάλληλες συναντήσεις, τών φωνών στήν όλη εξέλιξη τού κυρίως θέματος. 'Ενα ξεχωριστό είδος συνθέσεως, τόν 16ο αιώνα, ήταν τό φωνητικό κουαρτέττο και κουνιέττο, πού έφήρμιζαν στή θρησκευτική τους ίδιως μουσική, οι Γάλλοι, οι 'Ιταλοί, και οι Φλαμανδοί, με άπαράμιλλη τέχνη.

'Επίσης άλλα είδη μουσικής σύνθεσης πού ήκμασαν τόν 15ο και 16ο αιώνα ήταν ή **λειτουργία**, τό **μοτέτο**, και τό **τραγούδι**. Τό πρώτο είδος, ή **λειτουργία**, άποτελείτο από πέντε μέρη βασιζόμενα στό ίδιο θέμα, άλλοτε παρμένο από τό γρηγοριανό μέλος κι άλλοτε από κάποιο λαϊκό τραγούδι. Τό δε δεύτερο και τρίτο είδη δηλ. τό **μοτέτο** και τό τραγούδι, άντλοδσαν τή θεματική και μορφική τους προέλευση από τήν έλευθερη έμπνευση τού συνθέτη, και ακολουθούσαν τήν έννοια κάποιου ποιητικού κειμένου, πάνω στό όποιο έστρίφει τή μελοποίηση ό συνθέτης. 'Ενίοτε χρη-

σιμοποιούσαν οι συνθέτες και κάποια γνωστή λαϊκή μελωδία, πάντα όμως περιβλημένη άρμονικά και άντιστικτικά με βάση τούς λοχόθοντες μουσικούς κανόνες εκείνης τής εποχής.

Αυτό όμως πού είχε τή μεγαλύτερη άπήρηση και κυριολεκτικά κατέκτησε τήν Ερώπη ήταν τό **γαλλικό τραγούδι**. 'Η δέ έπιτυχία του έγκνιτο στό ότι τά θέματα του συνεκέντρωναν από τά πιό αούστρα σό τά διασκοδαστικότερα έκφραστικά στοιχεία, και συνεπώς ή μελωδική του αυτή ποικιλία συνένεινε στό να δημιουργηθούν άπειρα έργα, πού πολλά άπ' αυτά ήταν άξιοσημείωτο στό είδος τους.

Τήν εποχή τής 'Αναγέννησης, ή Γερμανία επίσης δημιούργησε άείλογη μουσική άνοδο, ιδίως δέ τόν τομέα τής θρησκευτικής μουσικής, πού τό αούστρη ύφος της κι ό μεγαλόπρεπος και έπιβλητικός χαρακτήρας της, έπεκράτησαν γρήγορα. Τό κοράλι π.χ. (είδος πού ηγηάει από τή λαϊκή τέχνη), χρησιμοποιεί σάν άφετηρία έμπνεώσεως τών πιό έξαιουσιμένων συνθετών τής γερμανικής θρησκευτικής μουσικής.

'Επειτα από τή φωνητική μουσική πού έσημείωσε τόση εξέλιξη τόν 16ο αιώνα, έρχεται τίς προουθενικές αυτές τάσεις να συμπληρωθή ή **ένόργανη μουσική**, πού κι αυτή με τή σειρά της άρχίζει νά άποκτή μιά ανεξαρτησία κι αούτέλεια και ν' αποβάλλει σιγά σιγά τόν άχαρο ρόλο τής άπλης συνοδείας πού είχε μέχρι τότε. Τούτο έπέβαλε κατ' ανάγκη ή περιορισμένη έκταση τών φωνών, πού τά φυσικά τους όρια δέ μπορούν να ξεπεραστούν, όπως αυτό συμβαίνει με τό όργανα, και κατά συνέπεια ή δυνατότητα τής μουσικής έκφρασης γενικά είναι πολύ πιό περιωρισμένη, αντίθετως με τήν ένόργανη μουσική όπου άπείρους πιό εύκολα και άνευτα μπορεί ό συνθέτης να κινήσει για νά έκφραση τίς ιδέες του, όπως και νά τίς πλουτίσει αναλόγως με διάφορα ρυθμικά και πολυφωνικά μέσα. Βέβαια, τά μέχρι τότε γνωστά όργανα, και οι τεχνικές άτέλειες πού παρουσιαζαν, δίν άπέδιδαν μουσικώς πολλά πράγματα, άκριβώς δέ γι' αυτόν τού λόγο οι προσπάθειες όλων έτειναν στή διαρκή έρευνα κι αναζήτηση πρós τελειοποίηση ή ανακάλυψη νέων μουσικών όργάνων πού να συνεκέντρωναν όλες εκείνες τίς προυπόθεσεις για μιά άριότερη μουσική άπόδοση.

Τήν πρώτη ιδέα έφαρμογής **clavier**, πάνω σ' ένα μονόχορδο συνελθάν τόν 8ο ή 9ο μ.Χ. αιώνα, και από τό πρωτόγονο αυτό πληκτροφόρο όργανο προήλθε άρ-

γότερα το κλαβικόμπαλο, το γνωστό με το όνομα κλαβεόν, που είχε τόσες χορδές όσες και πλίκτρα. Το κλαβεόν υπήρξε ο πρόδρομος του κλειδοκμυβάλου, του σημερινού θηλ. πιάνου, χάρις στις έρευνες του Βαρθολομαίου Χριστόφορι και του Γοδεφρείδου Σίλβερμαν (1711—1753), και που μόνο τον 18ο αιώνα άρχισε να διαβιβείται και όριστικά να έκτοπιζή το κλαβεόν. Παράλληλα με το κλαβεόν και το πιάνο, το έκκλησιαστικό όργανο (orgue), άποκτοούσε μεγάλη σημασία, ιδίως στη Γερμανία, και πάνω σ' αυτό έκτελούσαν οι συνθέτες τά έργα τους τά γραμμένα γιά τά άλλα πληκτροφόρα όργανα.

Επίσης άρχίζουν να τελειοποιούνται τά μέχρι τότε γνωστά έγχορδα όργανα όσας οι βιόλες και τον 15ο αιώνα αναφαίνεται το βιολί (το βιολί τελειοποιήσαν οι περίφημες οικογένειες όργανοποιών Άματί, Γκουσάρνι και Στραντινιόρι στό τέλος του 17ου αιώνα και άρχές του 18ου αιώνα) θεωρούμενο τό ενοούστο-μένο τότε όργανο κι άπαραίτητο στις επίσημες γιορτές τών Αδών. Ο περισσότερο καλλιτέχνης επείδωνταν στην έκμάθησή του, όσας και οι συνθέτες στό να γράφουν έργα γιά έγχορδα όργανα, που έσήμανε την άπορχή της μουσικής δωματίου. Σύνολα όμως όργανικά κι μορφή όρχήστρας, όσας την έννοούμε σήμερα, δέν υπήρχαν μέχρι τον 17ο αιώνα, γι' αυτό και κανένα αξιόλογο όρχηστρικό έργο δέν έχουμε να αναφέρουμε, παρά μόνο τά μετά τον 17ο αιώνα, μεγαλουργήματα τών φημισμένων Δασκάλων της Τέχνης.

Τό μελοδραματικό μουσικό είδος (ή όπερα) στό 1600 υπήρξε ή αξιολογότερη ταυτόχρονη δημιουργική έκδήλωση, φωνητικής και ένόργανης μουσικής, που σύντομα έκπαύθηκε σ' όλη την Εύρώπη και κατέκτησε σάν νέα μουσική ιδέα τό κοινό, με τό συνδυασμό δράματος και μουσικής, παρά τις άναποφευκτές αντίδράσεις που συνήγαγε από μερικούς άρντητές, που σ' κάθε έποχή άτύχως δέν λείπουν.

(Σημ.—Γιά τό μελόδραμα και την ιστορία του θα μιλήσουμε σέ ειδικό σημείωμα της «Μουσικής Κίνησης» προσεχώς.)

Δέν επιθυμούμε να κουράσουμε τούς άναγνώστες με λεπτομερή έκείστορηση τών διαφόρων μουσικών γεγονότων, όσας και με βιογραφίες τών μεγάλων Δασκάλων της Τέχνης. Θα προσπαθήσουμε ν' αναφέρουμε μόνο τούς πιο φημισμένους συνθέτες της μουσικής Τέχνης, άρχίζοντας από τόν 16ο αιώνα και πέρα, που υπήρχαν και οι σπουδαιότεροι συντελεστές στην πρόοθηση κι ανάπτυξη της μουσικής ιδέας από κάθε όποφι. Έξέ άλλοι ή ζωή και τό έργο τών μεγάλων συνθετών είναι γνωστά στόις πιο πολλούς μουσόφιλους ώστε περιττεύει, νομίζουμε, να επαναλάβουμε τά όσα έχουν επανιληφμένως ειπωθεί, κι έτσι άποφεύγουμε να σάς κουράσουμε. Έπιδειξή μας είναι να ύπογραμμίσουμε άλλους και μόνο τούς μεγάλους σταθμούς της μουσικής Τέχνης.

Έτσι άρχίζοντας από τούς συνθέτες τού μελοδραματικού είδους αναφέρουμε πρώτα τούς κυριότους: Μοντεβέρδε, Άλέξανδρο Σκαρλάτι, Λούλλυ, Πέρσελ, Περγκολέζε, Γκρετσο, Τσιμαρόζα, Ραμόν, κ.ά.π. Γιά τό όρατόριο δέν τούς Παλεστρίνα, Καρίσιμα, (καθώς και μελοδραμάτων), ο πολύς Μπάχ και ό θαυμαστός Χαίντελ, που οι δύο τελευταίοι άνήγαγον σέ ύψιστη τελειότητα τό μουσικό αυτό είδος. Ο Μπάχ μάλλον έννομάστηκε πατέρας τού όρατορίου.

Στην ένόργανη μουσική διέπρεψαν τόν 17ο αιώνα

οί Φρανσουά Κουπρέν, Κορέλλι, Βιβάλντι, Τσρτινί, κ. ά. και στις άρχές τού 18ου αιώνα οι μεγαλοφώνες συνθέτες Χάυντεν και Μόσαρτ, καθώς επίσης και οι προαναφερθέντες Μπάχ και Χαίντελ. Όλοι δέ μαζί είναι οι μέγιστοι συνθέτες της κλασικής έποχής, νομίζομενα της όποιας, ήταν ή μουσική άπλότητα, ή συμμετρία, ή άρτιότητα και διαύγεια τού μουσικού ύφους. Ένα από τά σημαντικότερα γεγονότα της κλασικής έποχής είναι και ή μεταρρύθμιση τού μελοδραματος, και ή άπορχή της συμφωνίας. Τό 1714 έμφανίζεται στόν μουσικών όρίζοντα μέ άλλη μουσική φυσιογνωμία ό Γκλοόκ, μέγας άνακαιστής τού μελοδραματικού μουσικού είδους. Οι όπερές του «Ήγιγένια έν Ταύροις», «Ήγιγένια έν Αούλιβι», «Ορφεύς», «Άλκιστρας» κ.ά. παρέμειναν μέχρι σήμερα άθάνατα άριστουργήματα. Πολλοί ήταν οι συνεχιστές τού έργου του, ό σπουδαιότερος όμως υπήρξε ό Μεδλ (Méhul). Λίγο άργότερα μέ άλλη μουσική μεγαλοφωία αναφαίνεται, ό Μόσαρτ, που ή μουσική του κατέκτησε τό σύμπαν, και τά μεγαλόσημα μελοδραμάτα του «Δόν Ζουάν», «Μαγεμμένος Αώδός», κ.ά. όσας και όλο του έργο, τού χάρισαν τήν άθανασία. Ταυτόχρονα με τόν Μόσαρτ, ό Χάυντεν ό μέγας συμφωνιστής άποκαλούμενος πατέρας της συμφωνίας σάν δημιουργός της που είναι, και ή μουσική του γίνεται κτήμα όλου τού κόσμου.

Την έποχή αυτή διαρκώς τελειοποιούνται και οι διάφορες μουσικές φόρμες και άνακαλύπτονται νέα μουσικά είδη συνθέσεως όσας: ή όνοσία, τό κονταότο, ή μουσική δωματίου και ή συμφωνία, που όλα μαζί έρχονται να συμπληρώσουν τή μουσική άνάπτυξη της Τέχνης, και να κατακτήσουν τις ψυχές όλων με τή θαυμαστή τους έμπνευση και θεματική πλοκή κι έτσι να σημάδωσουν έναν μέγιστο δν μη τό μεγαλύτερο σταθμό στην έκείλιξη της μουσικής ιδέας.

Τό 1770 γεννιέται στην Βόννη της Κολωνίας ό μεγαλοφώνετος τών μουσικών τών αιώνων ό Λουδοβίκος βάν Μπετόβεν, που βικάιος τόν άπεκάλεισαν τίτλο της μουσικής. Τά μεγαλοφάνταξα έργα του συγκινούν μεμυημένους και μη στη μουσική, γιατί έκφράζουν όλα τά άνθρώπινα συναισθήματα τού πόνου και της χαράς. Η μουσική τού Μπετόβεν είναι άποκάλυψη μιάς θρησκείας, συντελεί δέ στόν ψυχικό έξαγνισμό και την άπολύτρωση τού ανθρώπου, και τόν άνυψώνει σέ κόσμους ύπέροχους και άσώληπτους. Ο Μπετόβεν είναι ή ψυχή αυτή της μουσικής. Τό έργο του πλημμυρίζει από μεγαλοπρέπεια, ήρωισμό, βαθύ στοχασμό, δύναμη και θέληση άπάντασης, και όρθώνεται άγένηχο και περφόαν σάν τόν Παρθενώνα ανά τούς άίερους και βασιλείει κυρίαρχο και παντοδύναμο σάν τό σθεστο βελό φως που διάπλατα φωτίζει τά σκοτάδια και ή λάμψη του θαμπώνει όσους τό άνείχνουν και βασιμαπό μόνο άντλουν άπ' αυτό. Άπό τό άσύγκριτο σέ όγκο έργο τού Μπετόβεν αναφέρω μόνο τις ένένα συμφωνίες του που θεωρούνται παγκοσμίες, τά μεγαλύτερα άριστουργήματα που συνέλαβε ποτέ άνθρώπινη φαντασία.

Μετά την κλασική έποχή, έρχεται ή έποχή τού ρωμαντισμού και ή είσοδος τού στη μουσική, όσας και ή τού νεορομαντισμού (προγραμματική μουσική, δημιουργημά τού λίντ, (είδος τραγουδιού) ως και τού μουσικού δράματος τού μεγαλοφώνος μεταρρυθμιστή συνθέτη Ριχάρδο Βάγκνερ, που έπέφερε με τις καινοτομίες του, άληθινή επανάσταση στη μουσική, με την εισαγωγή νέων πνευστών όργάνων στην όρχήστρα.

του εξαγγελτικού μοτίβου (λάιτ μοτίφ). Σπουδαιότεροι εκπρόσωποι της ρωμαντικής μουσικής σχολής υπήρξαν: οί Σούμπερτ, Βέμπερ, Μέντελσον, Σούμαν, Μπράμς, Βόλφ, της δε νεορωμαντικής σχολής: οί Λίστ, Μπερλιόζ, Βάγκνερ, Σοπέν κ.ά.

*Άλλοι φημιμονοί συνθέτες του 18ου και 19ου αιώνα υπήρξαν: οί Ροσσίνι, Ντονιτσέττι, Μπελλίνι, Μέγιερμπερ, Βέρντι, Γκουίνι, Μασσέ, Μπιζέ, Σμετάνα, Μπρούκνερ, Μποροντίν, Παλακίβερφ, Μουσσόργγκυ, Ρίμσκυ - Κορασακόφ, Τσαϊκόφσκυ, Ντβόρτζακ, Γκρής, Πουτσίνι, Σαίν - Σάνς, Μάλερ, Προκόφιεφ, ο πόλως Σεζάρ Φράνκ, Ιβρύτες της νεοκλασικής γαλλικής μουσικής σχολής, ο Βενσάν ντ' Έντυ, ο Σωσόν, Φωρέ, Ντυπάρκ κ.ά.

Τέλος έχουμε τη σύγχρονη εποχή κατά την οποία κυριαρχεί αποκλειστικά ο περιγραφικός χαρακτήρ που εισήχθηκε στη μουσική από τους νεορωμαντικούς συνθέτες. Οί σύγχρονοι συνθέτες τείνουν κατά το μάλλον ή άποιακρουθού από την τεχνοπροπία τών κλασικών και ρωμαντικών, άναζητώντας την έκπληρωση του ιδανικού τους σέ νέους όρίοντες, χωρίς διαταγμούς και άρμονικές συγκαταβάσεις τούναντιόν δε μεταχειρίζονται στά έργα τους τους πιο τολμηρούς και άπιθανούς άρμονικούς και ρυθμικούς συνδυασμούς, που για πολλούς θεωρούνται άναρχοί στη Τέχνη. Η νεωτεριστική ατή σχολή χωρίζεται σέ δύο κατηγορίες. Τους έπηρεασίοντες και τους έμπνευσίοντες. Και τους μέν πρώτους έκπροσωπούν οί Σέμπεργκ, Μπέλα Μπάρτοκ, Στραβίνσκυ, Χόνεργκερ, Σοστάκόβιτς, Προκόφιεφ, κ. λ., τους άλλους δε, που ή μουσική τους προσπαθεί νά έκφράση την ψυχική διάθεση του συνθέτη που δημιουργεί ή έντυπωση από μία είκόνα, τοπίο, ή κάποια άλλη ποιητική ιδέα, αούτά έπιτυχάνουν νά περιγράψουν ήχητικά μέ βάση τις άποχωράσεις τών διαφόρων όργάνων της όρχήστρας, οί Κλωντ Ντεμυσσό, που θεωρείται ό έξοχος δημιουργός της έμπνευσίοντικής σχολής, Μωρίς Ραβέλ, Φλόραν Σμιθ, Πλά Ντυκά, Σιμανόφσκυ, Ντέ Φάλια, Μιλώ, Ίμπέρ, Πουλένκ, Άλμπενις, Ρεσπίγκι, Μαλιπέρο, Πιότιτί, Σιμπέλιους, Ούίλιαμς, Ντίλιους, Μπρίττεν κ.ά.π.

*Ένας από τους μεγάλους σύγχρονους συνθέτες, ό Ριχάρδος Στράους, έπικαλούμενος ό Βί, σάν σχετίζεται του Ριχάρδου Βάγκνερ, δέν έπηρεάστηκε από τις νεωτεριστικές τάσεις της έποχής μας,μά προσάτηρε νά δημιουργήση δική του τεχνοπροπία μέ βάση τη βαγκνερική επέτυχη άπόλυτα στην επινόηση του αούτη και μέ έβωκε βασιστά έργα γεμάτα λυρισμό, δραματικότητα και πηγαία έμπνευση, σέ σημείο νά θεωρείται ό μεγαλύτερος συνθέτης της έποχής μας.

Η Ζηρόπαιτία ατή τάση, πρωτότυπη και έντελώς ιδιούτυπη μουσική σύνθεση, δέν έαίρωμε που άκριβώς θά καταλήξη, ούτε μπορούμε νά προδικάσουμε σάν όλες αούτες οί άλεπάλληλες άξιοπρόσκετες προσπάθειες θά έχουν σάν άποτέλεσμα την έπικράτηση και την όλική ή μερική τωως άντικατάσταση της Τέχνης τών μεγάλων Δασκάλων της κλασικής και ρωμαντικής έποχής. Πάντως πολλοί είναι εκείνοι που άνησυχούν για τό μέλλον της Τέχνης, έπειτα άπ' όλες αούτες τις νεώτερες έπιμορίες που άτυχός είναι κάπως άπροσάρμοστες άκόμα στό πολύ κοινό. Δέν άποκλείεται όμως ή μουσική αούτη νά είναι ή μουσική του μέλ-

λοντος, όταν μέ νέες επίδράσεις διαμορφωθή διαφορετικά τό μουσικό αίσθητήριό του κοινού, πράγμα που ήδη άρχισε σιγά σιγά νά γίνεται, άν κανένας κρίνει από την παγκόσμια μουσική κίνηση που ιδιαίτερη θέση δίνει στά έργα της νεώτερης Τέχνης, και όταν διαρκώς κατακάτ έθαρος, άκολουθώντας και ατή τις σύγχρονες ροπές και τις συνεχείς εξέλιξεις της έπιστήμης, της μηχανικής, και της Τέχνης, σ'όλες τις έκδηλώσεις της ζωής.

Τελειώνοντας την Ιστορική μουσική μου άνασκόπηση θά έπιθυμούσα νά αναφέρω μερικούς χαρακτηριστικούς όριαμούς και δοξασίες που διατυπώθηκαν κατά καιρούς για τη μουσική γενικά, από διαφόρους μεγάλους σοφούς άνδρες: τό ύψος, τη δύναμη και την άξία του προορισμού που έχει, σάν μέγιστος συντελεστής στην εξέλιξη του πολιτισμού της ανθρωπότητας και σάν σπουδαιότατος ρυθμιστής του πνευματικού έπιπέδου μίας χώρας.

*Ο 'Αριστέιδης Κοϊντιλιανός νόμοσάσος μουσικός συγγραφέας έλεγε: «Μουσική είναι ή έπιστήμη μέλους και τάν έπί μέλους σωμαίνόντων». Ο μέγας μεταρρυθμιστής Μαρτίνος Λούθηρος, που υπήρξε λάτρης της μουσικής έλεγε: «Η μουσική, είναι τό καλλίτερο στήριγμα, τών λυπημένων: δροσίζει την ψυχή και την κάνει εύθυσιμένη» ή θεία αούτη τέχνη κάνει τους ανθρώπους πιο καλούς και γι' αούτό ή νεολαία πρέπει νά σπουδάσει τη μουσική. Έκείνος που δε μπορεί νά ψάλλη δε μπορεί νά είναι καλός δάσκαλος». Ο

Σαίξπηρ, λέγει: «Ο άνθρώπος που δέν έχει μέσα του τη μουσική, και δέν τόν συγκινεί ή άρμονία τών ήχων, είναι κατάλληλος για προδοσία, ληστεία, μοχθρία». Ο Γκαίτε: «Η μουσική στέκεται τόσο ψηλά ώστε καμιά νόηση δε μπορεί νά τη φάση. Άπ' αούτη δε άπορρέει ή έπίδραση που κυριαρχεί του παντός, και που κανένας δέν είναι σέ θέση νά εξήγηση. Είναι τό πρώτιστο μέσον, που έπεργερεί θαυμάσια στόν άνθρωπο».

*Ο Μέγας Ναπολέων: «Άπ' όλες τις καλές Τέχνες ή μουσική είναι που έξασκεί τη μεγαλύτερη έπιρροή στα ανθρώπινα πάθη». Ο Ρουσσώ: «Μουσική είναι ή Τέχνη που συναρμολογεί τους ήχους μέ τρόπο εύχάριστο στην άκοή». Ο Μπετόβεν: «Μουσική είναι ό κρικός που συνδέει τη ζωή τών αισθήσεων μέ τη ζωή του πνεύματος. Είναι ή άποκάλυψη άνώτερη κάθε σοφίας και φιλοσοφίας». Ο Μπερλιόζ: «Μουσική είναι ή Τέχνη που μέ τους ήχους της συγκινεί ανθρώπους νοήμονας και έχοντας ίδιοφύλα». Ο Κολλέ: «Μουσική είναι ή παγκόσμια γλώσσα που αναλύει άρμονικά όλα τα συναισθήματα της ζωής». Ο Καρλίτε: «Μουσική είναι ή όδός άτέλειωτης γλώσσας που όδηγεί στα όρια του άπειρου και μέσ όφινει νά περιφέρουμε κάποτε σ' αούτό τό βλέμμα μας». Ο Λαμουρτινός: «Αίγιες νότες μεγαλοφυούς μουσουργού άρίζουν περισσότερο άπ' όλόκληρη την ποίηση». Ο Βάγκνερ: «Μουσική είναι ή Τέχνη μέ την όποία ψάλλονται οί λέξεις και όμιλούν οί ήχοι προς έκφραση του άνεκφραστου». Ο Βέρντι: «Μουσική είναι ή γλώσσα μέ την όποια συννεοίεται ό άνθρώπος μέ τό Θεό». Ο Έρριώ: «Άπ' εκεί που σταματά ό λόγος άρχίζει ή μουσική». Και ό Ρομάν Ρολάν: «Είναι τό άσμα τών αιώων και τό άθος της Ιστορίας, Βλασταίνει και στή λύπη και στή χαρά της ανθρωπότητας».

Γιά την Ιστορία της Έλληνικής μουσικής και τους Έλληνες συνθέτες θά μιλήσουμε ειδικά σέ άλλο τεύχος της «Μουσικής Κίνησης».